

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. II. Quodnam sit significatum formale ac directum hujus nominis,
Persona Divina?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

ARTICVLVS II.

Quodam sit significatum formale ac directum huius nominis, Persona Divina.

§. I.

Quibusdam praemissis, referuntur sententiae.

Notandum primo ex D. Thoma quaest. 9. de potentia art. 4. Duplex in nominibus esse significatum: unum formale, quod significat id per quod res formaliter constituitur, & aliud materiale, in quo ratio formaliter expressa reperitur. hoc nomen, homo, significat formaliter compositum ex anima & corpore, materialiter vero significat habens cor, cerebrum, & alia sine quibus non reperitur corpus animatum. Interdum etiam per significatum formale intelligitur id quod explicitè in ipsa nominis significatione importatur per materiale verò, id quod implicitè tantum in ea continetur.

Notandum secundo, Significatum alicuius nominis, adhuc esse duplex: directum scilicet & indirectum. Directum est quod in casu recto solet explicari: indirectum verò est quod connotatum importatum in obliquo. Huius exemplum habemus in definitione personae in communi, supra obiecto tradita: nam cum dicitur *individua substantia*, exprimitur significatum directum illius: cum verò additur, *rationalis naturae*, explicatur significatum indirectum.

Notandum tertio, Relationem originis in Deo esse ad eum eminentem & perfectam, ut ratione suae perfectionis & eminentiae, aequivalet non solum omnibus relationibus, sed etiam subsistentiis & personalitatibus creatis: ex quo fit, quod ita exerceat munera relationis & personalitatis, ac si in ea ratio personalitatis & relationis realiter distinguerentur. Huius ratio est, quia relatio divina non est accidens, & inherens subiecto, sicut relatio creata, sed est indentificata cum substantia divina, atque ita ex propria linea, est quid substantiale, & subsistens. Unde Theologi in divinis relationibus duos conceptus, seu duo munia inaequata distinguunt, scilicet formae referentis, seu puri respectus ad terminum, & formae hypostaticae subsistentis: ut latius exponemus, quando agemus de Divinarum Personarum constitutione. His praemissis

Circa propositam difficultatem, tam variae sunt & multae Authorum opiniones, ut earum diversitas vix possit in ordinem aliquem redigi: claritatis tamen gratia, omnes sententias ad quinque praecipuas reducemus. Prima est Durandi in 1. dist. 23. quaest. 1. ubi docet hoc nomen, *Persona Divina*, de formali significare secundum intentionem. Secunda est Scoti ibidem quaest. unica, asserentis significare formaliter negationem communicabilitatis. Tertia docet hoc nomen significare directè essentiam vel naturam divinam. Ita quidam sine nomine relati à Magistro in 1. distinct. 25. & D. Thoma distinct. 23. quaest. 1. art. 3. quaest. 9. de potentia art. 4. & hic quaest. 29. artic. etiam 4. Cui sententiae etiam ex parte adhæsit Magister, docens personam divinam absolute sumptam significare essentiam, cum autem additur terminus numeralis aut partitivus, ut cum dicimus, *tres personae* vel cum dicimus: *alia est persona Patris, alia Filij*, &c. significare hypostatum subsistentem. Quarta sententia est Aureoli apud Capreolum in 1. distinct. 25. quaest. 1. artic. 2. asserentis nomen perso-

Tom. II.

nae divinae, nec essentiam, nec relationem in recto significare, sed constitutum ex illis. Quinta & ultima sententia, quam defendunt Thomista, & plures extranei, affirmat formale & directum huius nominis significatum esse relationem divinam, non in abstracto, sed in concreto.

Verum quia, ut in tertio notabili diximus, in relationibus divinis duo conceptus inadæquati solent distingui, formae scilicet referentis, seu puri respectus ad terminum, & formae hypostaticae subsistentis: adhuc restat difficultas, sub qua ex his duabus formalitatibus, divina relatio pertineat ad significatum formale & directum huius nominis, *Persona Divina*.

§. II.

Rejiciuntur quatuor primae sententiae, & ultima ut vera eligitur.

Dico primo, formale significatum huius nominis, *Persona Divina*, neque esse secundam intentionem, neque solam negationem communicabilitatis.

Probatur breviter contra Durandum & Scotum. Persona Divina de formali significat id per quod personae divinae formaliter constituuntur: At personae divinae, neque per secundam intentionem, neque per solam negationem communicabilitatis, sed per aliquid reale & positivum, formaliter constituuntur, ut ostendemus infra, quando agemus de constitutione divinarum personarum: Ergo persona divina, neque secundam intentionem, neque solam negationem communicabilitatis, sed aliquid reale & positivum de formali significat.

Dico secundo, Personam divinam non significare directè essentiam vel naturam divinam, sed indirectè tantum & in obliquo.

Probatur primo: Persona ut sic, est rationalis naturae individua substantia: Ergo persona divina est individua naturae divinae substantia: Sed in hac definitione natura divina, non in recto, sed in obliquo importatur, ut patet: Ergo non in recto sed in obliquo significatur hoc nomine, *Persona Divina*.

Probatur secundo: Non stat multiplicari personam, non multiplicato significato illius formali & directo: Sed persona divina multiplicatur, non multiplicata natura: Ergo haec non est significatum directum huius nominis, *Persona Divina*, Minor est de fide: Major autem constat ex regula communi Dialecticorum, asserentis terminum numeralem cadentem supra subiectum, numerare illius significatum formale & directum: Sed *Persona Divina* est terminus substantivus: Ergo ut dicatur pluraliter, oportet multiplicari illius significatum formale & directum.

Nec valet si dicas cum Magistro, illo tantum convinci, hoc nomen, *Persona Divina*, cum dicitur in plurali, non significare naturam non autem quod non significet illam, cum absolute profertur.

Nam in contrarium obstat primo quod nomen non variat significatum ex adjuncto termino numerali & partitivo, ut per se patet, docetque D. Thomas, solutionem istam percludens in 1. dist. 23. quaest. 1. art. 3. Ergo si persona divina significat essentiam directè, cum absolute profertur, idem retinet significatum, addito termino numerali aut partitivo.

Obstat secundo, quod nomina quae in Deo substantiam absolute significant, non dividuntur per

D d

additionem terminorum numeralium, ut docuit D. Thomas ibidem, constatque in hoc nomine, *Deus*, quod quia significat absolute substantiam, non possunt dici alius *Deus* à Filio, vel è contra: Ergo si persona divina significat in recto naturam, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, non dicentur tres personæ, nec Pater dicitur alia persona à Filio, nec è contra.

Dico tertio: Relatio in concreto est significatum directum & formale huius nominis, *Persona Divina*, in abstracto autem sumpta, solum in obliquo importatur. Ita D. Thomas in 1. dist. 23. quæst. 7. art. 9. de potentia art. 4. & hic art. etiam 4.

22 Prima pars conclusionis probatur: Significatum in recto seu directum personæ ut sic, est subsistens incommunicabile in natura intellectuali, ut patet ex definitione personæ supra exposita: Ergo significatum in recto seu directum huius nominis, *Persona Divina*, est subsistens distinctum & incommunicabile in natura divina: Sed sola relatio in concreto est subsistens distinctum & incommunicabile in natura divina, absoluta enim in Deo, quamvis subsistentia sint, non tamen sunt incommunicabilia, nec in personis distincta: Ergo relatio in concreto significatur directè & in recto, hoc nomine, *Persona Divina*.

Quod amplius explicari potest. Subsistentia personalis divina in concreto est significatum directum & formale huius nominis *Persona Divina*: Sed subsistentia personalis divina in concreto idem est quod relatio in concreto, cum personalitas in Deo non sit modus absolutus, sed relativus: Ergo significatum formale & directum prædicti nominis, est relatio divina in concreto.

23 Quod autem illa in abstracto sumpta, solum indirectè & in obliquo in huius nominis significatione importetur (quod est secunda pars conclusionis) manifestum est. Nam constituens importatur solum in obliquo & indirectè per nomen significans constitutum: Sed relatio in abstracto, ut significatur his nominibus, *relatio*, *paternitas*, & *filialis*, significatur ut constituens & forma: Ergo solum in obliquo & indirectè importatur per nomen significans constitutum, quale est *Persona Divina*.

24 Ex his impugnata manet sententia Aureoli. Si enim sola relatio divina in concreto sit formale & directum huius nominis significatum, & natura divina in obliquo solum & de connotato in eo importetur, non potest totum constitutum ex illis, hoc nomine formaliter ac directè significari.

25 Dico ultimò, Personam divinam non significare de formali relationem, ut formaliter est respectus ad terminum, sed quatenus est substantia liter subsistens, & gerit vices formæ hypostaticæ. Ita D. Thomas hic art. 4. ubi ait: *Persona Divina significat relationem in recto, & essentiam in obliquo, non tamen relationem in quantum est relatio, sed in quantum significatur per modum hypostasis.*

26 Ratio etiam id suadet: Nam ut docet idem S. Doctor quæst. 9. de potentia art. 4. ad 13. Persona divina secundum nomen non refertur ad aliud, ac proinde non est nomen formaliter relativum, sed absolutum: Ergo illius significatum formale non est relativum formaliter, nec per consequens divina relatio, ut exercet munus referendi, & quatenus est formaliter respectus ad terminum. Consequentia est evidens: nomen enim per significationem formaliter constituitur, & consequenter nomen non relativum, sed absolutum, petit pro forma significationem non relati-

vam, petit pro forma significationem non relativam, sed absolutam formaliter.

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio. Si formale significatum huius nominis, esset relativum formaliter, seu divina relatio, quatenus exercet munus referendi, & ut formaliter est respectus ad terminum, hoc nomen, *Persona Divina*, relativè diceretur; & consequenter sicut Pater dicitur è est Filii Pater, & è contra, ita etiam diceretur Pater persona Filii, & Filius persona Patris: Sed Pater persona Filii non dicitur; & oppositum asserere, absurdum reputat Augustinus lib. 1. de Trin. cap. 6. ut ait: *Non placet ut dicamus Patrem personam Filij*: Ergo significatum formale huius nominis, *Persona Divina*, non est relativum formaliter, seu ipsa divina relatio, ut exercet munus referendi, & quatenus formaliter est respectus ad terminum, sed quatenus est subsistens, & gerens vices formæ hypostaticæ. Unde D. Thomas hic art. 4. ad 1. explicans dictum illud Augustini: *In Trinitate cum dicimus personam Patris, nihil aliud dicimus quam substantiam Patris, ad se quippe dicitur persona, non ad Filium*: dicit quod hoc nomen, *Persona*, dicitur ad se, non ad alterum, quia significat relationem, non per modum relationis, sed per modum substantiæ, quæ est hypostasis.

Ex quo intelliges, aliter significari divinas relationes nomine personæ divinæ, & aliter his tribus distinctis nominibus: Pater, Filius, & Spiritus Sanctus. Nam persona divina significat formaliter & explicitè relationes divinas, sub conceptu subsistentium incommunicabiliter, siue persona in communi significat subsistens incommunicabiliter in qualibet natura intellectuali, implicitè verò & de materiali significat illas sub conceptu relationum, & pro ut exercet munus referendi ad terminum seu correlativum. E contra verò tria prædicta nomina significant formaliter & explicitè relationes sub conceptu relationum, & quatenus sunt respectus ad terminum, implicitè verò, & de materiali, sub conceptu subsistentium eas important.

§ III.

Solvuntur objectiones.

D Contra primam conclusionem sic arguit D. Grandus. Persona, secundum Boetium, est rationalis nature individua substantia: Sed indeterminatum de formali secundam intentionem significat: Ergo & persona divina.

Respondeo individuum posse sumi dupliciter, Logice scilicet & Metaphysicè. Primo modo secundam intentionem formaliter significat, altero verò, non secundam intentionem, sed modum incommunicabiliter subsistendi de formali importat, & sub hac ratione definitionem personæ ingreditur.

Arguit secundò Scotus in eadem conclusionem. Persona est rationalis nature incommunicabilis substantia: Sed ly *incommunicabilis*, solum negationem communicabilitatis significat: Ergo persona in communi, & consequenter persona divina, dicit pro formali solum negationem communicabilitatis.

Respondeo negando Minorem. Sicut enim quando dicitur, quod Angelus est immaterialis, & equus irrationalis, ly *immateriale* & *irrationalis*, non solum negationem, sed aliquid positivum de formali significant, etsi negationem circumlocutive, vel à posteriori explicent: ita etiam, quando dicitur, quod persona est nature rationalis, ly *incommunicabilis*, solum negationem non significat, sed aliquid positivum, fundans negationem communicabilitatis.

Dicitur: In persona divina nihil potest assignari positivum, in quo negatio communicabilitatis fundatur: Ergo illa solam negationem de formali significat. Consequentia patet, Antecedens probatur. Si in persona divina aliquid positivum daretur, in quo fundaretur illa negatio, maxime relatio: Sed hæc non potest fundare negationem communicabilitatis: Ergo in persona divina nihil potest assignari positivum, id quo negatio communicabilitatis fundatur. Minor probatur: Paternitas v. g. vel fundat negationem communicabilitatis ex ratione relationis ut sic, vel ex conceptu talis relationis: Non primum, aliàs etiam relatio Spiratoris incommunicabilis esset. Nec secundum, nam paternitas ex conceptu paternitatis solum importat originem ejus à quo alius, in quo nulla relatio incommunicabilitatis importatur. Ergo divina relatio non potest esse fundamentum negationis communicabilitatis.

Ita arguunt quidam Recentiores Scotista, quo- rum argumento respondetur, negando Antecedens, ad ejus probationem, nego Minorem. Ad probationem illius, nego etiam Minorem pro secunda parte: nam eo ipso quòd paternitas in Deo de relatio originis per actionem intellectus, habet qualiter convenire uni personæ, quòd nulli alteri competere possit; ac proinde fundat negationem communicabilitatis: relatio autem Spiratoris, quæ fundatur in origine Spiritus Sancti, qui est terminus mutui amoris, petit esse quibus personis communibus; & consequenter negationem communicabilitatis fundare non potest.

Obijcies tertio contra secundam conclusionem Quidquid ingreditur definitionem, & conceptum formalem ac quidditativum alicujus rei, pertinet ad significatum formale nominis quo significatur: verbi gratià, quia animalitas & rationalitas ingreditur definitionem hominis, & sunt de conceptu formali & quidditativo illius, dicuntur esse formale significatum hujus nominis, homo: Sed essentia vel natura divina definitionem personæ ingreditur, & est de conceptu formali & quidditativo divinarum relationum, ut disputatione præcedenti ostendimus: Ergo divina essentia vel natura, hoc nomine, *persona divina*, de formali significatur.

Respondet distinguendo Majorem: quidquid ingreditur definitionem, directè & in recto, concedo Majorem; in obliquo solum & de connotatione nego Majorem; & sub eadè indistinctione Minoris nego Consequentiam. Solutio patet ex suprascriptis, & ex definitione personæ, in qua natura intellectualis, non in recto, sed in obliquo tantum importatur, definitur enim, *rationalis nature indivisa seu incommunicabilis substantia*.

In istis de personâ divina prædicatur natura divina concreto, prædicatione formali; cû hæc propositio formalis & vera sit: *persona Divina est Deus* Sed si natura divina non ingrederetur in recto constitutionem personæ divinæ, & non esset de formali significato illius, non posset sic prædicari: Ergo natura divina in recto ingreditur constitutionem personæ divinæ, &c. Major est certa, Minor probatur. De eo quod solum in obliquo importat naturam aliquam, non potest in sensu formali talis natura prædicari, nomine illam importante in recto: Sed Deus in recto importat naturam divinam: Ergo non posset prædicari formali prædicatione de personâ, si ad ejus constitutionem, & formalem significationem, solum in obliquo ingrederetur natura divina.

Tom. II.

A Respondet concessa Majori, negando Minorem. Ad illius probationem, distinguo Majorem: nomine importante naturam in recto, in significando & supponendo, concedo Majorem: nomine importante naturam in recto, solum in significando, non autem in supponendo, nego Majorem; & sub eadè indistinctione Minoris, nego Consequentiam. Nam hoc nomen *Deus*, licet Divinitatem in recto significet, supponit tamen pro habente Divinitatem: in qua suppositione importatur non in recto, sed in obliquo Divinitas; cûque persona divina sit habens naturam divinam formaliter, fit quòd de illa prædicetur natura divina in concreto, prædicatione formali. Licet enim nomen *Deus*, & nomen *Persona Divina*, differant in significato directo, conveniunt tamen in suppositione directa: quia *Deus* directè supponit pro eo pro quo supponit directè *Persona Divina*.

Obijcies quartò cûm Aureolo: Nullum constituens significatur in recto, nomine constituti: Sed relatio ut subsistens constituit personam divinam: Ergo non significatur in recto aut directè nomine *Personæ Divinæ*.

Respondet concessa Majori, negando Minorem. Cûm enim dicitur, relatio ut subsistens: idem est ac si diceretur, relatio in concreto: prout sic autem non significatur ut constituens, sed ut constitutum: in abstracto verò significatur ut constituens, quia significari ut constituens, est significari ut formam, & ut quo aliquid est tale; qualiter significatur relatio nominibus non concretis, sed abstractis, qualia sunt *paternitas, personalitas, subsistentia*, & his similia: nominibus autem concretis significatur non ut constituens, sed ut constitutum: v. g. Pater non significat paternitatem ut formam, & ut quòd Pater est Pater; necut referens, sed ut quod est, & quod refertur, quodque relatione constituitur. Et hoc nomine, *Persona Divina*, non significatur personalitas ut forma constituens personam, sed ut persona personaliter constituta.

Obijcies ultimò: D. Thomas quart. 9. de potentia art. 4. in corp. docet quod sicut nomen *homo*, significat formaliter compositum ex anima & corpore; materialiter verò significat habens cor, cerebrum, & alia, sine quibus non reperitur corpus animatum: ita hoc nomen *Persona Divina*, significat de formali distinctum subsistens in natura divina, de materiali autem significat relationem, vel relativum.

Respondet D. Thomam ibi loqui de relatione quatenus formaliter exercet munus relationis, & ut est respectus ad terminum; sub qua ratione de materiali tantum à persona divina significatur, ut in ultima conclusione ostendimus: non verò loqui de relatione, ut est subsistens, & quatenus gerit vices formæ hypostaticæ, Nam (ut ibidem ait S. Doctor) *Persona Divina significat de formali distinctum subsistens in natura Divina*: Distinctum autem subsistens in natura divina, non potest esse nisi relatio in concreto, seu relativum illud enim solum præstat incommunicabilitatem, & distinctionem in Divinis.

Potest etiam dici cûm Nazario, D. Thomam loco allegato solum intendere, quòd persona divina de materiali significat relationem, ex parte modi significandi & concipiendi, sive prout materialiter, idem est, ac non explicitè: non tamen negare, quin significet relationem formaliter ex parte rei conceptæ, & implicitè.

Dd ij